

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ ХОРТИНГУ**

ПЕДАГОГІКА ХОРТИНГУ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

*Рекомендовано до друку Науково-методичною колегією
ВГО «Українська федерація хортингу»
(протокол № 19 від 26 вересня 2012 року)*

КИЇВ – 2011

УДК 37.02 : 796.85 (08)
ББК 74.202 : 75.715
П 33

*Рекомендовано до друку Науково-методичною
колегією Всеукраїнської громадської організації
«Українська Федерація Хортингу»
(протокол № 19 від 26 вересня 2012 р.)*

Збірник наукових праць «Педагогіка хортингу» Всеукраїнської громадської організації «Українська Федерація Хортингу» є науковим виданням з педагогіки, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата педагогічних наук

Редакційна колегія:

Бех І. Д.	– дійсний член НАПН України, доктор психологічних наук, професор (<i>головний редактор</i>)
Артюшенко А. О.	– доктор педагогічних наук, професор
Беленька Г. В.	– доктор педагогічних наук, професор
Болтівець С. І.	– доктор психологічних наук, професор
Зубалій М. Д.	– кандидат педагогічних наук
Коновець С. В.	– доктор педагогічних наук, професор
Круцевич Т. Ю.	– доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор
Тимошенко О. В.	– доктор педагогічних наук, професор
Федорченко Т. Є.	– доктор педагогічних наук, професор
Півоварський Юліуш	– почесний професор, PhD, ректор Вищої школи публічної і індивідуальної безпеки „Апейрон“ (Польська Республіка)
Порада Віктор	– професор, доктор юридичних наук, ректор Вищої школи в Карлових Варах (Чеська Республіка)
Шортт Джеймс Джордж	– президент Всесвітньої асоціації особистих охоронців Ірландія)
Касташортський Юрчак Войтех	– професор, PhD, Академія збройних сил ген. М. Р. Штефаника в Ліптовському Мікулаші (Словацька Республіка)

Рецензенти:

Волков А. В.	– доктор педагогічних наук, професор
Оржеховська В. М.	– доктор педагогічних наук, професор
Присяжнюк С. І.	– доктор педагогічних наук, професор
Сичов С. О.	– доктор педагогічних наук, професор

П 33 Педагогіка хортингу. – К. : Паливода А. В., 2012. – 293 с.

ISBN 978-966-437-427-6.

До збірника увійшли наукові праці вітчизняних учених, аспірантів, тренерів з хортингу. Автори спрямували свій науковий пошук на багатоаспектне висвітлення шляхів щодо реалізації сучасних підходів у теорії і методиці хортингу. Збірник містить наукові роботи працівників закладів освіти, науково-педагогічних працівників і студентів, учасників конференцій, круглих столів, семінарів, дослідження з педагогіки, психології, філософії, історії, теорії і методики викладання фізичної культури та обраних видів спорту. Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямі теоретичних та практичних аспектів удосконалення професійних компетентностей фахівців фізичної культури і спорту. Збірник містить інноваційні науково-практичні матеріали досліджень, присвячені актуальним питанням сучасної спортивної науки. Данні матеріали підтримують принципи вільного поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу. До збірника включено роботи з проблем сучасної теорії і практики освіти, навчання та виховання. Авторами наукових праць розміщуються результати науково-дослідної діяльності в галузі педагогіки співробітництва, нових педагогічних технологій соціалізації та самореалізації особистості. У виданні здійснюється популяризація та висвітлення сучасних педагогічних, психологічних, філософських досліджень, можливостей і шляхів втілення їх у практику. Друкуються наукові статті, написані на базі проведених авторами емпіричних і теоретичних досліджень. Розглядаються проблеми особистості, когнітивної сфери, питання спортивної, екологічної, педагогічної, політичної, соціальної, медичної психології, особливості поведінки.

Матеріали подаються мовою оригіналу. За достовірність фактів, статистичних та інших даних, точність формулювань і висновки несуть відповідальність автори матеріалів. Друкується в авторській редакції.

Будь-яке відтворення тексту без згоди авторів та видавництва забороняється.

УДК 37.02 : 796.85 (08)
ББК 74.202 : 75.715

ISBN 978-966-437-427-6

© К. : Паливода А. В., 2012

ЗМІСТ

Єрмоєнко Е. А.	
Методика розвитку швидкості у спортсменів хортингу	4
Єрмоєнко Е. А.	
Методика розвитку витривалості у спортсменів хортингу	20
Єрмоєнко Е. А.	
Методика розвитку спритності у спортсменів хортингу	34
Єрмоєнко Е. А.	
Поняття базової техніки хортингу	47
Єрмоєнко Е. А.	
Арсенал техніки хортингу	62
Сокол Є. М., Єрмоєнко Е. А., Гречаний О. М.	
Вивчення стійок спортсменами хортингу	82
Кривенко В. П., Єрмоєнко Е. А., П'ятиков С. В.	
Методика вивчення пересувань спортсмена хортингу	94
Єрмоєнко Е. А.	
Ударна техніка руками в системі хортингу	110
Роханський В. М., Єрмоєнко Е. А., Карасевич С. А.	
Методи вдосконалення спортсменами хортингу ударної техніки руками	125
Єрмоєнко Е. А.	
Основи здорового способу життя спортсменів хортингу шкільного та студентського віку	139
Єрмоєнко Е. А.	
Застосування прямого удару рукою у двобої хортингу	155
Єрмоєнко Е. А.	
Техніка бічного удару рукою в системі хортингу	175
Єрмоєнко Е. А.	
Методичні основи викладання хортингу	188
Єрмоєнко Е. А.	
Методика національно-патріотичного виховання хортингістів	207
Полторацький С. С., Єрмоєнко Е. А., Вехтєв В. В.	
Методика військово-патріотичного виховання хортингістів	229
Єрмоєнко Е. А.	
Хортинг як засіб формування готовності до захисту України	246
Єрмоєнко Е. А.	
Хортинг – бойова культура України	264
Єрмоєнко Е. А.	
Хортинг – традиційний бойовий звичай українського народу	280

ХОРТИНГ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

СРЬОМЕНКО Едуард Анатолійович

*засновник хортингу, президент Української федерації хортингу,
чемпіон світу і Європи з єдиноборств, майстер спорту України
міжнародного класу, Заслужений тренер України*

Анотація. У даній науковій статті надано інформацію про хортинг як засіб формування готовності до захисту України, описано методи формування відкритого співтовариства і патріотичного ставлення українців до спортивної діяльності в хортингу, характеризувано патріотичні якості спортсменів як духовний фундамент хортингу, метою даного наукового дослідження є визначення особливостей методики виховання патріотичних якостей та формування основ здоров'я школярів і студентів у процесі занять хортингом та наукове обґрунтування засобів позитивного впливу хортингу, що сприяють формуванню в учнівської та студентської молоді військово-патріотичних навичок, цінностей здорового способу життя, всебічного виховання, підвищенню рівня здоров'я за методикою виду спорту хортингу. Перевірено ефективність психолого-педагогічних умов, організаційних форм і методів, проведено теоретичний аналіз проблеми виховання фізичних якостей, військово-прикладних здібностей, умови застосування оздоровчих, прикладних, загальнорозвивальних і спеціальних фізичних вправ хортингу для підвищення ефективності роботи систем організму. Викладено матеріал щодо концепції та підходів до класифікації фізичних вправ і методик хортингу для спортсменів шкільного та студентського віку. Дослідно-експериментальним шляхом перевірено ефективність упроваджені педагогічної системи виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я у школярів і студентів засобами хортингу, ціннісного ставлення до здоров'я та уникнення шкідливих звичок. Подано результати дослідження щодо формування патріотичних якостей спортсменів як духовного фундаменту хортингу, військово-прикладних здібностей, цінностей здорового життя та ефективності організаційних форм спортивної дисципліни у процесі занять хортингом в умовах навчального процесу закладів загальної середньої і вищої освіти.

Ключові слова: формування готовності до захисту України, хортинг, національно-патріотичне виховання дітей, спортивна діяльність, фізична культура особистості, військово-патріотичне виховання.

Актуальність наукового дослідження. Сьогодні Законом України «Про освіту» визначено, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [1–13; 19–33]. У Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, затвердженій наказом Міністерства освіти і науки України, визначено, що складовою частиною патріотичного виховання, а в часи воєнної загрози – пріоритетною, є військово-патріотичне виховання, зорієнтоване на формування у зростаючої особистості готовності до захисту України, розвиток бажання здобувати військові професії, проходити службу у Збройних Силах України як особливому виді державної служби.

Його зміст визначається національними інтересами України і покликаний забезпечити активну участь громадян у збереженні її безпеки від зовнішньої загрози.

Виклад основного матеріалу. Одним із дієвих засобів патріотичного, фізичного та морально-етичного виховання дітей є хортинг, який сприяє вихованню особистості з високою внутрішньою культурою та гармонійному формуванню фізичного апарату людини. Хортинг – національний вид спорту України, заснований на культурних, оздоровчих і бойових традиціях українського народу. Він є багаторічним спеціально організованим процесом навчання, всебічного розвитку, морально-етичного виховання та оздоровлення дітей і молоді. Також у системі хортингу містяться ефективні форми і методи патріотичного виховання, формування здорового способу життя школярів і студентів.

Система виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я не може залишатися в незмінному вигляді. Її зміна і розвиток обумовлені як досягненнями першочергових завдань системи патріотичного виховання особистості в Україні, так і змінами, що відбуваються в економічній, політичній, соціальній та інших сферах життєдіяльності українського суспільства, а також новими умовами сучасного світу, що обумовлює гнучкість в управлінні системою патріотичного виховання в закладах загальної середньої і вищої освіти [14–18]. Героїчні події вітчизняної історії, видатні досягнення нашої молоді країни у сферах політики, економіки, науки, культури і спорту зберегли якості моральних ідеалів, що створює реальні передумови для розробки комплексу заходів з виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів з урахуванням сформованих до цього часу тенденцій, пов'язаних з консолідацією суспільства та підйомом рівня патріотизму у громадян країни [1].

Виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу направлене також на формування готовності до військової служби як особливого виду державної служби.

Патріотичне виховання школярів і студентів характеризується специфічною спрямованістю, глибоким розумінням кожним громадянином своєї ролі і місця в служінні Батьківщині, високою особистою відповідальністю за виконання вимог щодо захисту інтересів України, переконаністю в потребі формування необхідних якостей і навичок для виконання службового обов'язку в лавах Збройних Сил України.

Вихідні передумови. Мета виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу – розвиток в особистості спортсмена хортингу високої соціальної активності, громадянської відповідальності, духовності, становлення особистості, що володіє позитивними цінностями і якостями, здатних проявити їх в творчому процесі в інтересах України.

Як один з видів багатопланової, масштабної і постійно здійснюваної діяльності патріотичне виховання включає соціальні, цільові, функціональні, організаційні та інші аспекти, має високий рівень комплексності.

Одним з важливих напрямів роботи закладу загальної середньої і вищої освіти є виховання патріотичних якостей, основне завдання якого – виховання почуття гордості за свою Батьківщину і свій народ, повагу до його

великих звершень і гідних сторінок минулого, розвиток почуття причетності до долі України.

Програми, методичні прийоми і технології з виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу передбачають проведення теоретичних і практичних навчально-тренувальних занять з хортингу.

Теоретичні засади з хортингу можуть повідомлятися учням і студентам у процесі практичних занять. Програми з патріотичного виховання школярів і студентів передбачають заняття за окремими видами підготовки та синтезовані заняття (поєднання основ військово-прикладної техніки хортингу й акробатики, ударних комбінації та кидкової техніки, спортивно-прикладної техніки елементів самозахисту в стійці та техніки у партері – продовження атаквальних та захисних дій тощо). Для школярів і студентів також застосовуються військово-спортивні ігри [34–48]. На заняттях рекомендується здійснювати особистісно-орієнтований підхід до навчання дітей та молоді за статевими та індивідуальними особливостями фізичного розвитку, а також з урахуванням їхніх потреб і здібностей. У разі потреби можливо окремо навчати хлопців і дівчат.

У розробці проблеми виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів значну роль відіграли роботи І. Д. Беха, З. М. Діхтяренко, Н. Ю. Довгань, С. І. Жеваги, М. Д. Зубалія, В. В. Івашковського, О. І. Остапенка, М. В. Тимчика та ін. Але у науково-методичній літературі рекомендації фахівців щодо виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я молоді (М. І. Брихцин, П. А. Рудик, В. І. Селиванов) стосуються суто спортивної діяльності, і, як правило, не враховують вікові аспекти та не містять в собі цілісної методики виховання фізичної культури та основ здоров'я в учнівській та студентській молоді у закладах освіти.

У зв'язку з цим на заняттях з фізичної культури та фізичного виховання школярів основної і старшої школи, а також студентів першого і другого року навчання у закладах вищої освіти навчання рухам, функціональне навантаження недостатньо узгоджується з вирішенням виховних завдань.

Усе це вказує на актуальність обраної теми і свідчить про необхідність проведення спеціальних досліджень у напрямі визначення та наукового обґрунтування психолого-педагогічних умов виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів у процесі занять хортингом.

Мета дослідження. Мета дослідження полягла у визначенні та науковому обґрунтуванні педагогічних умов, що сприяють вихованню патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів у процесі занять хортингом.

Виклад основного тексту та результатів дослідження. Зміни, що відбуваються сьогодні в Україні визначили нові пріоритети в оздоровленні нації. Тому проблема виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів набуває дедалі більшої актуальності. Необхідність її всебічного дослідження пояснюється насамперед поступовим зниженням у молоді інтересу до фізичної культури як основи здорового життя.

У зв'язку з цим вимоги до виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів знайшли відображення в законах України «Про освіту», «Про фізичну культуру і спорт», Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту, Концепції фізичного виховання в системі освіти України, Концепції виховання особистості в умовах розвитку української державності, Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти та інших нормативних документах.

Теоретичні основи виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів знайшли висвітлення у працях Б. Ананьєва, Ш. Амонашвілі, В. Асєєва, Л. Божович, Л. Виготського, М. Зубалія, І. Зязюна, Є. Ільїна, Г. Костюка, В. Корнеєва, А. Маркової, В. Оржеховської, К. Платонова, А. Пуні, С. Рубінштейна, П. Рудика, Б. Теплова, Т. Федорченко та інших.

В їхніх працях розглядаються загальні закономірності розвитку особистості під впливом середовища й виховання, особистісно орієнтований методологічний підхід, філософські положення про суспільну природу діяльності людини та активну роль особистості в процесі її розвитку; психологічні й педагогічні положення про розвиток особистості, ідеї діалектичної єдності розвитку особистості в результаті залучення до різноманітних видів діяльності.

Проблему активізації навчально-виховного процесу з патріотичного виховання, фізичної культури та фізкультурно-спортивної діяльності досліджували О. Артющенко, А. Артющенко, Б. Ашмарін, В. Бауер, В. Белорусова, І. Боян, Б. Ведмеденко, Г. Власюк, А. Внуков, К. Волков, З. Джумаєв, А. Дубогай, П. Дуркін, Є. Ільїн, І. Келишев, М. Козленко, М. Кутєпов, Г. Мейксон, В. Новосельський, О. Остапенко, О. Петров, Ж. Петрочко, С. Сичов та інші.

Вони вказують на шляхи активізації занять з фізичної культури за умови формування навчальної мотивації, мобілізації та інтересу школярів і студентів на основі задоволення потреб дітей та молоді у русі, грі, змаганнях, пізнавальній активності, вдосконаленні праці педагога з фізичної культури і фізичного виховання, його взаємодії з окремими учнями і студентами.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає підстави для висновку, що теорія і методика виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу закладу загальної середньої і вищої освіти залишаються недостатньо розробленими з погляду потреб нової педагогічної реальності [49–62]. Фактично всі науковці визнають значимість інтересу дітей та молоді до занять фізичною культурою, який «робить» активним особистість молоді людини в усіх видах навчально-фізкультурної діяльності: на уроках та заняттях, в спортивних секціях, фізкультурних гуртках, самостійних заняттях за місцем проживання.

І відповідно за його відсутності з'являється пасивність, байдужість до занять фізичною культурою, збільшується кількість пропусків занять з фізичної культури без поважних причин, зменшується кількість бажаючих відвідувати спортивні секції та гуртки хортингу [3].

Водночас, у процесі нашої експериментальної роботи використовується комплекс методів дослідження, який включає: аналіз і узагальнення філософської та психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження; вивчення навчальних програм виду спорту хортингу і нормативних

документів з фізичного виховання; педагогічні спостереження; узагальнення досвіду роботи тренерів-викладачів закладів освіти з виховання у школярів студентів патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я у процесі занять хортингом у позакласний та позааудиторний час; бесіди, опитування, констатувальний і формувальний етапи експерименту з використанням інструментальної методики й експертної оцінки стану здоров'я учнівської та студентської молоді; методи математичної статистики і порівняльного аналізу; тестові обстеження рівнів фізичної підготовленості студентів експериментальних і контрольних груп спортивної секції хортингу закладів загальної середньої освіти м. Києва, які є експериментальними майданчиками лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України [63–78]. Це також сприяє формуванню у молоді готовності до захисту України.

Виклад основного матеріалу з аналізом отриманих наукових результатів

. Загальний вплив навчально-виховного процесу, який формує готовність школярів і студентів до захисту України, передбачає, передусім, участь усього педагогічного колективу закладу освіти у патріотичному вихованні дітей та молоді; по-друге, він має забезпечити єдність зусиль педагогічного колективу, сім'ї, громадськості, оборонно-масових організацій та військових колективів у вирішенні завдань військово-професійної орієнтації учнівської та студентської молоді на сучасному етапі.

У системі патріотичного виховання учнів і студентів слід виокремити такі напрями:

вивчення основ наук з констатування взаємозв'язків усіх навчальних дисциплін з оборонними питаннями (навчальний процес);

позакласна робота в школі та позааудиторна робота в закладі вищої освіти з патріотичного виховання (насамперед гурткова робота вчителів-предметників, викладачів дисциплін);

виховна робота дитячих громадських організацій з метою вирішення завдань патріотичного виховання (пошукова робота, створення шкільних музеїв доблесті українського народу, догляд за могилами загиблих учасників бойових дій, участь у почесних вартах, воєнізованих походах, військово-спортивних іграх, заняття в секціях з хортингу, туристських зльотах, зустрічі з ветеранами воєн, військових конфліктів, змагання з хортингу, орієнтування, козацьких забав тощо);

діяльність усіх закладів освіти за напрямом виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів (створення військово-прикладних та спортивних гуртків і секцій у закладах освіти та об'єднань за інтересами за місцем проживання);

допомога закладам загальної середньої і вищої освіти з боку Товариства сприяння обороні України, військових комісаріатів, військових закладів освіти, військових частин, ветеранських рад та організацій, місцевих і регіональних федерацій хортингу тощо.

Цінності патріотичного виховання школярів і студентів засобами хортингу

Таблиця 1

Життєвий досвід школярів і студентів у широкому сенсі (участь у соціально значущій та іншій діяльності)

<p>Значний досвід участі в досить напруженому регулярному навчанні, в оволодінні складними знаннями. Є певний досвід їх практичного використання. Придбано деякий досвід виконання досить різноманітної роботи, пов'язаної з самообслуговуванням, забезпеченням життєдіяльності сім'ї</p>	<p>Певний досвід участі в навчальній діяльності має переважно теоретизувати характер. Досвід участі в соціально значущій трудовій діяльності характеризується обмеженим ступенем застосування в армійських умовах. Досвід участі в суспільному житті багато в чому забезпечений домінуванням особистісних потреб та інтересів, відірваністю від найбільш насущних, життєво важливих завдань</p>	<p>Досвід практичного освоєння і особливо застосування отриманих знань не розвинений. Відсутній досвід самообслуговування і особливо виконання робіт із забезпечення життєдіяльності великого колективу. Немає досвіду активного і цілеспрямованого прояву можливостей і здібностей у трудовій діяльності</p>
---	---	---

Таблиця 2

Світоглядні позиції, переконання, пов'язані із захистом України

<p>Досить високий рівень усвідомлення сутності захисту України, громадського і військового обов'язку, переконання в необхідності їх діяльного прояву</p>	<p>Розрив між позитивними компонентами в світоглядних позиціях і переконаннях і їх реальним втіленням. Пріоритет уявних, малоістотних цінностей проявляється в інфантильності і навіть в асоціальності</p>	<p>Слабка дієва сторона світоглядних позицій і поглядів. Недостатнє розуміння ролі і місця вищих соціально значущих цінностей у структурі свідомості, здатних спонукати до активної участі у патріотичній діяльності</p>
--	--	--

Патріотичні якості школярів і студентів, які займаються хортингом

Цілий ряд найважливіших морально-патріотичних якостей отримали значного розвитку. Серед них виділяються: любов до Батьківщини, усвідомлення громадського і військового обов'язку, оптимальне співвідношення особистих і суспільних інтересів, товариство і взаємодопомога, в цілому негативне ставлення до аморальних явищ і вчинків, виховання в собі якостей, необхідних для повноцінного життя в суспільстві тощо	Зразкове рівне співвідношення, переплетення позитивних і негативних якостей. Кожна з цих двох протилежних сторін представлена досить широко і в достатній мірі сформована, тобто кваліфікується як цілком визначена, хоча розвиток багатьох патріотичних якостей, як в позитивному, так і в негативному аспектах, ще далекі від зрілості	Значна частина якостей формується переважно в негативному плані. Серед таких якостей виділяються: низька свідомість, політична індиферентність, відсутність особистої відповідальності за виконання громадянського і військового обов'язку, слабка соціальна активність, переважання егоцентризму, індивідуалізму тощо
--	--	--

Аналіз змісту і компонентів зазначеної моделі виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів дозволяє зробити такі основні судження.

1. Ця модель є розгорнутою, тому що містить основні характеристики кожного з компонентів готовності людини до захисту України. Багатоелементна і розгалужена структура моделі дозволяє представити її досить широко, багатогранно, охопити сукупність найважливіших характеристик, що становлять єдине упорядковане ціле.

2. Суттєвою особливістю моделі є її диференційованість, обумовлена різними якісними станами готовності до захисту інтересів України, що виражаються в трьох її основних рівнях. Кожен з них являє собою розгорнуту характеристику однієї з трьох різновидів моделі реальної вихованості патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів, що викладаються методом порівняння, зіставлення.

3. Модель викладається, розгортається на основі розробленої системи, в певній послідовності, три головні компоненти виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів, які займаються хортингом, у свою чергу поділяються на основні показники, які розглядаються у взаємопов'язаному вигляді, будучи субординованими між собою відповідно до системи її критеріїв.

Для визначення ефективності впливу патріотичних заходів на виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і

студентів зазначених регіонів України протягом 2010–2011 навчального року було запропоновано самостійно оцінити результати своєї участі в деяких із цих заходів. З даних дослідження видно, що молоді люди переконані у своєму бажанні брати активну участь у патріотичних і спортивних заходах з хортингу. Усі школярі і студенти висловилися за необхідність проведення військово-спортивних ігор, змагань, екскурсій, походів [79–93]. Вони вважають вплив цих заходів на формування у них готовності до військової служби і захисту України найбільшим.

Також значної уваги школярі і студенти, які займаються хортингом, надають залученню їх до участі у вечорах, вікторинах на патріотичні і спортивні теми тощо. Це також свідчить про збільшення зацікавленості цими заходами. Бажання обговорювати кінофільми, книги, зустрітися з ветеранами війни і спорту залишається практично в тих же межах.

Деяко підвищився рівень впливу зустрічей з ветеранами воєн на формування готовності молоді до військової служби: протягом навчального року середній показник підвищився із 27 % до 44 %.

Таблиця 4

**Оцінка школярами і студентами ефективності впливу
військово-патріотичних заходів на їх готовність
до служби у Збройних Силах України**

Заходи військово- патріотичного змісту	2010 рік				2011 рік			
	школярі		студенти		школярі		студенти	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Зустрічі з ветеранами воєн	98	32,7	68	22,7	143	47,7	121	40,3
Зустрічі з військовослужбовцями	69	23,0	85	28,3	70	23,3	87	29,0
Гра «Хортинг-Патріот»	300	100	300	100	300	100	300	100
Вечори, вікторини	149	49,7	189	63,0	87	29,0	123	41,0
Екскурсії, походи	300	100	300	100	300	100	300	100
Обговорення книг, кінофільмів	78	26,0	66	22,0	87	29,0	64	21,3
Заходи військкоматів, військових частин	0	0	0	0	47	15,7	32	10,7

Слід зазначити, що поставлені завдання щодо виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів, формування готовності до військової служби можуть бути вирішені лише за наявності системи патріотичного виховання засобами хортингу. Тому нами залучалися до роботи всі наявні в регіонах ланки виховної системи й порушувалися питання про те, щоб основні напрями патріотичного виховання школярів і студентів (моральна, психологічна, фізична, військово-технічна та військово-фізична підготовка) стали основними напрямками й у виховній роботі для кожної з ланок навчально-виховної системи, адже схожість напрямів забезпечує принцип неперервності впливу й створює передумови для взаємозв'язку всіх ланок.

Вивчення інтересів школярів і студентів показало, що однією з умов ефективності їх загальної підготовленості до військової служби є обов'язкове врахування їхніх інтересів до того чи іншого предмета.

До анкетування було залучено 826 учнів і студентів 10-ти закладів освіти міста Києва, Київської, Запорозької, Миколаївської, Кіровоградської, Дніпропетровської, Львівської і Житомирської областей (учасників педагогічного експерименту) та 811 молодих людей, які в експерименті участі не брали. Як видно з таблиці 4, показники переконливо демонструють, що тільки за умови врахування інтересів школярів і студентів можливий дійсний диференційований підхід до вирішення виховних завдань у процесі навчання, позакласної та позааудиторної роботи з хортингу з окремими учнями і студентами. Спираючись на цю умову, педагоги, що допомагали під час формувального етапу експерименту, мали змогу повною мірою використати можливості свого предмету чи дисципліни з метою всебічної підготовки школярів і студентів до майбутнього виконання свого конституційного обов'язку.

Функції системи виховання діяльного патріотизму у школярів і студентів засобами хортингу

1. Формування патріотизму у різних груп школярів і студентів, які займаються хортингом – національним видом спорту України, як діяльної, активної установки, заснованої на переживанні причетності до життя країни і нації через причетність і відповідальність до конкретної події в історії та певного виду культури України.

2. Формування образів причетності і зразків діяльного відношення до тієї частини регіону, яка усвідомлюється як своя, включаючи турботу про розвиток території, про підтримку і розвиток традицій і спільнот, про збереження історії.

3. Формування відкритого співтовариства, що оформляє зразки патріотичного ставлення, на мові сучасної молодіжної культури, за допомогою сучасних форм масових комунікацій хортингу.

Основні змістовні принципи виховання у школярів і студентів патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я засобами хортингу

1. Самовизначення людини як громадянина своєї країни, представника (носія культури) своєї нації починається з усвідомленого ставлення до своєї «малої батьківщини» і своєї спільноти – такі цінності, особливо в дитинстві, свідомо є чимось більш конкретним і зрозумілим, ніж регіон, нація, країна, місце регіону і країни в глобальних процесах.

Тому виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я у школярів і студентів засобами хортингу необхідно починати з формування відносин до своєї території і культурного середовища, в тому числі за рахунок активного включення в рішення конкретних місцевих завдань. Оптимальним часом для такого включення і появи перших ініціатив є старший шкільний вік, початковий студентський вік (16–19 років) – вік, в якому людина вже готова і прагне заявити про себе своєму соціальному оточенню, затвердити свій соціальний статус в очах однолітків і дорослих.

Але тут же міститься і небезпека замикання в «містечковий» патріотизм; ця небезпека може бути подолана саме за рахунок вписування молоддю

людиною свого міста, села, селища в осяжні контексти і процеси, розуміння взаємозв'язків і залежностей.

2. Для молодої людини, які відвідує спортивну секцію хортингу і одночасно одержує загальну, а потім професійну освіту, можливо кілька стратегій громадянського і патріотичного самовизначення:

включення до місцевих економічних, соціальних, культурних процесів з розумінням сенсу своєї діяльності в цих процесах і їх місця в осяжних масштабах;

визначення місця на карті країни та світу, де індивідуальні схильності, здібності і професійні компетентності можуть привести до найбільшого успіху, орієнтація на світові культурні та економічні центри, і такі центри в Україні з розумінням своєї культурної ідентичності як ресурсу;

усвідомлення позиції прогресу, орієнтація на можливість життя і продуктивну діяльність у світових центрах як ресурсу розвитку своєї малої батьківщини, в тому числі її позиціонування і просування в світовому масштабі; таке самовизначення дуже важливо для молодих людей, орієнтованих на досягнення в сферах спорту (хортингу), науки і культури.

3. Формування символічної карти України для молодої людини, яка виховується у системі хортингу, включає в себе:

процес розробки, оформлення і пред'явлення емоційно-надихального образу регіону в різних мовах і різних масштабах;

виявлення патріотичного ставлення до цього образу регіону ключових суб'єктів його життя: бізнесу, експертного співтовариства, громадськості, молоді, кожного жителя;

оформлення образу регіону в знаково-символічних конструкціях;

вироблення схем організації спільної діяльності різних суб'єктів життя регіону, що забезпечує становлення привабливого образу регіону;

створення системи безперервних презентацій образу регіону в різних масштабах, перш за все, як учня хортингу в патріотичному форматі.

Необхідно, щоб цей зміст не транслювався школярам і студентам ззовні, але створювався ними самими, перш за все, через організацію спортивних і культурних подій, формування культурних середовищ і наповнення їх символічними об'єктами, створення художніх творів.

4. Переживання діяльної причетності до хортингу як загальнонаціонального патріотичного явища та бойової культури українців, суспільства і його життя передбачає причетність до інших спільнот різного масштабу і вибудовування осмисленого ставлення до інших спільнот людей, в тому числі до інших етносів і національних культур.

Основні методичні принципи організації системи патріотичного виховання: принцип цілеспрямованого впливу; принцип попереднього інформаційного забезпечення; принцип зворотного зв'язку; принцип нерозривності; принцип наступності; принцип послідовності.

Для досягнення основних цілей і завдань виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу важливий загальний рівень уявлень учасників змін системи громадянсько-патріотичного виховання молоді про базові принципи і пріоритети патріотичної роботи [94–99]. Тому необхідна особлива організація комунікативного простору, що дозволяє учасникам виробляти загальні

уявлення, здійснювати пробні дії, робити рефлексивні фіксації для аналізу наявного досвіду і коригування подальших етапів розвитку.

Такий комунікативний простір забезпечується за допомогою проведення організаційно-діяльнісних ігор, аналітичних, проблемних і проектних семінарів, тренінгів з підвищення кваліфікації в хортингу, а також за допомогою організації суспільно-державних і професійних експертиз.

Висновки. Таким чином, у даній науковій статті охарактеризовано патріотичні якості спортсменів як духовний фундамент хортингу, метою даного наукового дослідження є визначення особливостей методики виховання патріотичних якостей та формування основ здоров'я школярів і студентів у процесі занять хортингом та наукове обґрунтування засобів позитивного впливу хортингу, що сприяють формуванню в учнівської та студентської молоді військово-патріотичних навичок, цінностей здорового способу життя, всебічного виховання, підвищенню рівня здоров'я за методикою виду спорту хортингу. У результаті дослідження визначено теоретичне обґрунтування й практичне розв'язання актуального питання виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу, що знайшло своє віддзеркалення у визначенні та апробації педагогічних умов, змісту, форм і методів виховання особистості у системі хортингу. Результати дослідження засвідчили ефективність вирішення поставлених завдань і дали підставу для формулювання таких **висновків**:

Теоретичний аналіз проблеми виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу зумовив розгляд цього виду виховання як готовності особистості до захисту інтересів України. Поняття «готовність» розглядається як готовність докладати зусиль для виконання тих чи інших дій, свідомо саморегуляція людиною своєї поведінки й діяльності, що знаходить вияв у здатності активно досягати поставленої мети. Виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу визначено як спрямовані вольові зусилля, завдяки яким молоді люди можуть мобілізувати свої знання, вміння та сили на відносно тривалу і складну боротьбу з труднощами, долати зовнішні та внутрішні перешкоди, які виникають у їхній діяльності під час досягнення поставлених цілей, реалізуючи вольову цілеспрямованість.

Уточнено сутність військово-патріотичного виховання у школярів і студентів засобами хортингу як цілеспрямований педагогічний процес створення за допомогою хортингу сприятливих умов для розвитку фізичних і психічних якостей учнів, що відображають їхню готовність до захисту України, здатність долати внутрішні і зовнішні перешкоди, готовність доводити розпочату справу до завершення, досягати результату в складних предметно-поведінкових ситуаціях.

Узагальнення досвіду закладів загальної середньої і вищої освіти з виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу підтвердило, що актуальність досліджуваної проблеми зумовлюється соціальними, психолого-педагогічними та виховними потребами закладів освіти.

Стан виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу має такі ознаки: розуміння

педагогами, тренерами й вихователями ціннісних орієнтирів сучасного виховного процесу, сутності військової готовності, змісту занять з хортингу; знання історії хортингу та спортивних традицій рідної школи, місцевості, обізнаність щодо сучасних інноваційних підходів, рухливих ігор, організаційних форм спортивно-масової роботи в процесі занять хортингом.

Охарактеризовано критерії, показники та рівні виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу: когнітивний, емоційно-ціннісний та діяльнісно-практичний.

Показниками когнітивного критерію є: уявлення про сутність патріотичного виховання та психофізичні й виховні можливості хортингу; розуміння цілей та змісту занять хортингом; знання про способи досягнення поставлених цілей, концентрування уваги та власних фізичних і душевних сил. Показники емоційно-ціннісного критерію: прагнення долати зовнішні й внутрішні перешкоди засобами хортингу; стремління до успіху в оволодінні хортингом; бажання виявляти патріотичну вихованість під час спортивно-масових заходів з хортингу. Показниками діяльнісно-практичного критерію є: уміння завершувати розпочату справу; вправність щодо вирішення поставлених завдань засобами хортингу; здатність виявляти патріотичну вихованість у вчинках та під час занять хортингом.

На основі зазначених критеріїв і показників виявлено високий, середній і низький рівні вихованості патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу, що дало змогу диференційовано підійти до проведення експериментальної роботи з виховання означених якостей у школярів і студентів під час занять хортингом. З'ясовано, що на початку експерименту високий рівень патріотичної вихованості мали 10,1 % школярів і студентів; середній – 38,3 %; низький – 51,6 % учасників експериментальних груп.

Визначено педагогічні умови, зміст, форми і методи виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу у закладах загальної середньої і вищої освіти.

З метою виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу впроваджено такі педагогічні умови: змістово-методичне забезпечення занять хортингом, орієнтованих на патріотичне виховання; створення ситуацій успіху, ефекту змагальності, використання інших інтерактивних методів у процесі занять хортингом; налагодження взаємодії закладу освіти з сім'єю щодо патріотичного виховання школярів і студентів засобами хортингу.

Зміст виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу полягав у залученні молодих людей до спортивно-масової роботи, яка передбачала проведення й організацію змагань з хортингу, рухливих ігор з елементами хортингу з урахуванням інтересів школярів і студентів; зустрічі з відомими спортсменами, майстрами спорту; систематичне проведення спортивних годин, спрямованих на створення сприятливого клімату в спортивному та навчальному колективі; залучення школярів і студентів разом із тренерами з хортингу й учителями фізичної культури та викладачами з фізичного виховання до оснащення спортивної кімнати з національного виду спорту України хортингу, до спільної спортивно-масової діяльності батьків, педагогів, тренерів з хортингу тощо.

Перспективи подальшого дослідження. Подальша робота над вивченням основних характеристик хортингу як засобу виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів у процесі занять у констатувальному та формуальному експериментах буде детальніше конкретизована в результатах дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абраменко М. В. Формування морально-етичних цінностей у процесі занять єдиноборствами / М. В. Абраменко, Е. А. Єрьоменко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – С. 18–21.
2. Астахов С. П. Морально-етичне виховання спортсмена-єдиноборця / С. П. Астахов, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1998. – С. 60–71.
3. Бабурнич С. А. Рекомендації для батьків щодо виховання юного спортсмена хортингу / С. А. Бабурнич, Е. А. Єрьоменко, О. М. Гречаний // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 120–138.
4. Бражник П. О. Основні завдання психолого-педагогічного супроводу спортсмена-єдиноборця / П. О. Бражник, Е. А. Єрьоменко // Інноваційні технології фізичної культури і спорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 10–11 листопада 1994 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпро : ДДІФКіС, 1994. – Ч. 1. – С. 41–44.
5. Бутенко М. О. Спеціальна акробатика і самостраховки у бойових мистецтвах / М. О. Бутенко, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1997. – С. 165–177.
6. Вакулич І. Д. Виховання учнів у бойових мистецтвах / І. Д. Вакулич, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1998. – С. 133–152.
7. Вехтєв В. В. Сімейне середовище у вихованні юного спортсмена хортингу / В. В. Вехтєв, Е. А. Єрьоменко, О. М. Гречаний // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 102–119.
8. Вишницький І. О. Застосування прийомів боротьби у різних видах єдиноборств / І. О. Вишницький, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпро : ДДІФКіС, 1996. – С. 57–72.
9. Голубов С. М. Оптимізація фізичного стану і розвитку людини засобами бойового мистецтва / С. М. Голубов, Е. А. Єрьоменко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – С. 46–49.
10. Гречаний О. М. Хортинг та його оздоровча програма / О. М. Гречаний, Е. А. Єрьоменко, С. А. Карасевич // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 171–183.
11. Гречаний О. М. Хортинг у забезпеченні соціокультурних можливостей людини / О. М. Гречаний, Е. А. Єрьоменко, С. А. Бабурнич // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 38–58.
12. Грищенко А. А. Етапи багаторічної підготовки спортсменів у бойовому мистецтві / А. А. Грищенко, Е. А. Єрьоменко // Інноваційні технології фізичної культури і спорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 10–11 листопада 1994 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпро : ДДІФКіС, 1994. – Ч. 1. – С. 33–36.
13. Демчук С. Р. Хортинг як рекреаційний засіб оздоровлення людини / С. Р. Демчук, Е. А. Єрьоменко, О. М. Гречаний // Педагогіка хортингу. – К. : Паливода А. В., 2011. – С. 89–107.
14. Дородний Л. М. Оволодіння технікою боксу для успішної тренувальної діяльності у спортивних єдиноборствах / Л. М. Дородний, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпро : ДДІФКіС, 1996. – С. 178–185.

15. Дубінський В. М. Система цінностей спортсменів бойових мистецтв / В. М. Дубінський, Е. А. Єрмоєнко // Світ єдиноборств. – Дп. : Спортивна орбіта, 2000. – С. 151–162.
16. Едгар В. А. Вимоги до психомоторики і психічних процесів спортсмена-єдиноборця / В. А. Едгар, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1999. – С. 33–43.
17. Ерєменко Э. А. Хортинг – філософія українського єдиноборця / Э. А. Ерєменко // Боевые искусства – ключи к совершенству. – 2012. – № 6. – С. 4–5.
18. Євтух Г. М. Патріотична складова занять бойовими мистецтвами / Г. М. Євтух, Е. А. Єрмоєнко, В. Д. Каленок // Світ єдиноборств. – Дп. : Спортивна орбіта, 2000. – С. 77–87.
19. Єрмоєнко Е. А. Вивчення школярами способів безпечного падіння і самостраховок хортингу на уроці фізичної культури / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 267–283.
20. Єрмоєнко Е. А. Визначальна функція українського хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 159–170.
21. Єрмоєнко Е. А. Відкрита заява Едуарда Єрмоєнка про заснування хортингу – національного виду спорту України 17 липня 2008 року / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту. Київ : Тренерська рада, 2008. – 7 с.
22. Єрмоєнко Е. А. Військово-прикладний хортинг / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 206–220.
23. Єрмоєнко Е. А. Всеукраїнські правила змагань з хортингу / Е. А. Єрмоєнко // затвер. Мін-вом України у справах сім'ї, молоді та спорту 19 серпня 2010 р., Київ, 2010. – 88 с.
24. Єрмоєнко Е. А. Декларація хортингу у світі / Е. А. Єрмоєнко // Колегія Мін-ва України у спр. сім, мол. та сп. : Київ, 2008. – 12 с.
25. Єрмоєнко Е. А. Дихальні вправи у системі хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 170–185.
26. Єрмоєнко Е. А. Етикет хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 221–236.
27. Єрмоєнко Е. А. Кваліфікація спортсменів хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 194–205.
28. Єрмоєнко Е. А. Медитація в хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 89–107.
29. Єрмоєнко Е. А. Методика проведення занять з хортингу для дітей / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 302–324.
30. Єрмоєнко Е. А. Міжнародна спортивна програма хортингу / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2009. – 24 с.
31. Єрмоєнко Е. А. Міжнародні правила змагань з хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Київ : МГО «Міжнародна Федерація Хортингу», 2009. – 85 с.
32. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма гурткової (секційної) роботи «Хортинг» для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2012. – 268 с.
33. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів. 5–9, 10–11 класи. Варіативний модуль «Хортинг» : навчальне видання / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти, Українська федерація хортингу. – К., 2011. – 31 с.
34. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з хортингу для позашкільних навчальних закладів. 8 років навчання / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти, Українська федерація хортингу. – К., 2012. – 78 с.
35. Єрмоєнко Е. А. Основи викладання елементів хортингу для школярів на уроці фізичної культури / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 236–250.
36. Єрмоєнко Е. А. Особливості викладання хортингу для дітей 5 років / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 259–273.

37. Єрмоєнко Е. А. Принципи виконання й методика вивчення базових технічних елементів хортингу: методичний посібник / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2009. – 87 с.
38. Єрмоєнко Е. А. Робоча програма навчально-тренувальних занять з хортингу / Е. А. Єрмоєнко // К. : Нац. ун-т фізичного виховання і спорту України, 2009. – 49 с.
39. Єрмоєнко Е. А. Робоча програма фізкультурно-оздоровчих занять з хортингу для дітей / Е. А. Єрмоєнко // К. : Нац. ун-т фізичного виховання і спорту України, 2009. – 32 с.
40. Єрмоєнко Е. А. Руховий режим спортсмена хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 26–46.
41. Єрмоєнко Е. А. Символіка хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 237–246.
42. Єрмоєнко Е. А. Спортивний напрям українського хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 184–193.
43. Єрмоєнко Е. А. Статут Всеукраїнської громадської організації «Українська Федерація хортингу» / Е. А. Єрмоєнко // зареєстр. Мін-вом юстиції України 25 березня 2009 р., Київ. 2009. – 25 с.
44. Єрмоєнко Е. А. Статут Міжнародної громадської організації «Міжнародна Федерація Хортингу» / Е. А. Єрмоєнко // зареєстр. Мін-вом юстиції України 06 липня 2009 р., Київ. 2009. – 25 с.
45. Єрмоєнко Е. А. Тренування в хортингу: навчально-методичний посібник / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2009. – 227 с.
46. Єрмоєнко Е. А. Умови підвищення рівня фізичної підготовленості спортсменів хортингу різних вікових груп / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 218–235.
47. Єрмоєнко Е. А. Фізичне навантаження юних спортсменів хортингу старшого дошкільного та молодшого шкільного віку / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 203–217.
48. Єрмоєнко Е. А. Характеристика програми навчання з хортингу для дітей та молоді / Е. А. Єрмоєнко // Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал : матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2012 рік / [За ред. О. В. Сухомлинської, І. Д. Беґа, Г. П. Пустовіґа, О. В. Мельника ; літ. ред. І. П. Білоцерківець]. – Івано-Франківськ: НАІР, 2013. – Вип. 3. – С. 391–394.
49. Єрмоєнко Е. А. Хортинг. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл : навчальне видання / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Українська федерація хортингу. – К. : Паливода А. В., 2010. – 108 с.
50. Єрмоєнко Е. А. Хортинг. Робоча програма та методичні плани навчально-тренувальної роботи для громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування та спортивних клубів, груп різних форм власності / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во України у справах сім'ї молоді та спорту, Українська федерація хортингу. – К. : ВГО «Українська Федерація Хортингу», 2011. – 40 с.
51. Єрмоєнко Е. А. Хортинг : навчальна програма гурткової (секційної) роботи для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Єрмоєнко Едуард Анатолійович. – Київ : Паливода А. В., 2012. – 268 с.
52. Єрмоєнко Е. А. Хортинг для оздоровлення людей / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 5–18.
53. Єрмоєнко Е. А. Хортинг і біологічний потенціал спортсменів / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 68–88.
54. Єрмоєнко Е. А. Хортинг і здоровий спосіб життя / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 5–25.
55. Єрмоєнко Е. А. Хортинг і мотивація учнів до спортивних занять / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 59–74.
56. Єрмоєнко Е. А. Хортинг на уроці фізичної культури в школі / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 251–266.

57. Єрмоєнко Е. А. Хортинг та оцінка перспективності спортсменів / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 75–101.
58. Єрмоєнко Е. А. Цінності спортсмена хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 19–37.
59. Жданов В. А. Мотивація учнівської молоді для занять бойовими мистецтвами / В. А. Жданов, Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – Ч. 2. – С. 30–33.
60. Здібний В. М. Освоєння прийомів самозахисту у процесі занять бойовими мистецтвами / В. М. Здібний, Е. А. Єрмоєнко, Д. С. Коротчук // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1998. – С. 26–38.
61. Зурабов І. Ш. Спрямованість рухових завдань спортсмена-єдиноборця / І. Ш. Зурабов, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1998. – С. 165–181.
62. Івашковський В. В. Хортинг як навчально-наукова дисципліна / В. В. Івашковський, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Карасевич // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць. – К. : Паливода А. В., 2010. – С. 154–169.
63. Ільницький І. Р. Хортинг та організація навчання / І. Р. Ільницький, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Бабурнич // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 247–258.
64. Карасевич С. А. Педагогічне покликання тренера з хортингу / С. А. Карасевич, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтєв // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 139–158.
65. Кацнельсон І. Є. Проведення туристичного походу як засобу військово-спортивної підготовки єдиноборців / І. Є. Кацнельсон, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1995. – С. 43–52.
66. Кіблицький Р. В. Морально-ціннісні орієнтації хортингіста / Р. В. Кіблицький, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Карасевич // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 274–288.
67. Кукушкін К. М. Складові здорового способу життя людини, яка займається хортингом / К. М. Кукушкін, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Гречаний // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць. – К. : Паливода А. В., 2010. – С. 88–106.
68. Куцкір М. С. Принципи виховання системних вольових якостей спортсменів хортингу / М. С. Куцкір, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Гречаний // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бєх І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 108–126.
69. Лисенко І. П. Формування вольових рис характеру юного спортсмена засобами бойового мистецтва / І. П. Лисенко, Е. А. Єрмоєнко // Інноваційні технології фізичної культури і спорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 10–11 листопада 1994 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпро : ДДІФКіС, 1994. – Ч. 1. – С. 45–48.
70. Листопад В. С. Військово-патріотичне виховання у спортивних єдиноборствах / В. С. Листопад, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1995. – С. 53–70.
71. Лохманов С. С. Захвати в єдиноборствах / С. С. Лохманов, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1997. – С. 60–77.
72. Мартиненко М. Д. Психологічні настанови спеціалізації бойового мистецтва / М. Д. Мартиненко, Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – Ч. 2. – С. 70–73.
73. Мастерук Д. Л. Поняття базової техніки бойового мистецтва / Д. Л. Мастерук, Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – Ч. 2. – С. 62–65.
74. Митрофанов О. С. Методика розвитку сили та швидко-силових здібностей хортингістів / О. С. Митрофанов, Е. А. Єрмоєнко, С. В. П'ятіков // Педагогіка хортингу. – К. : Паливода А. В., 2011. – С. 245–261.

75. Мірчев Д. В. Реалізація навчальних завдань спортсменів хортингу / Д. В. Мірчев, Е. А. Єрьоменко, В. В. Вехтєв // Педагогіка хортингу. – К. : Паливода А. В., 2011. – С. 129–143.
76. Нетребко О. В. Режим раціонального харчування спортсмена-єдиноборця / О. В. Нетребко, Е. А. Єрьоменко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – Ч. 2. – С. 38–41.
77. Одарич П. А. Залучення школярів до здорового способу життя засобами бойового мистецтва / П. А. Одарич, Е. А. Єрьоменко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – Ч. 2. – С. 50–53.
78. Одновол С. О. Медико-фізіологічні чинники оздоровчої рухової активності хортингістів / С. О. Одновол, Е. А. Єрьоменко, О. М. Гречаний // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць. – К. : Паливода А. В., 2010. – С. 107–126.
79. Пеньков Ю. М. Поведінкові звички і психофізична саморегуляція спортсмена хортингу / Ю. М. Пеньков, Е. А. Єрьоменко, О. М. Гречаний // Педагогіка хортингу. – К. : Паливода А. В., 2011. – С. 108–128.
80. Плеханов В. В. Розвиток спритності у спортсменів хортингу / В. В. Плеханов, Е. А. Єрьоменко, О. М. Гречаний // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бєх І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 127–148.
81. Плиска В. І. Фізичні навантаження в системі бойових мистецтв / В. І. Плиска, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1998. – С. 39–51.
82. П'ятіков С. В. Український хортинг як засіб освоєння системи національно-патріотичних цінностей / С. В. П'ятіков, Е. А. Єрьоменко, С. А. Бабурнич // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць. – К. : Паливода А. В., 2010. – С. 36–52.
83. Рибалко В. Б. Основи безпеки життєдіяльності спортсменів хортингу / В. Б. Рибалко, Е. А. Єрьоменко, С. А. Бабурнич // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бєх І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 47–67.
84. Семигал О. М. Оцінка фізичного стану та нормування навантаження спортсменів хортингу / О. М. Семигал, Е. А. Єрьоменко, С. А. Карасевич // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бєх І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 186–202.
85. Сікан В. Ю. Технології здоров'язбереження у методиці хортингу / В. Ю. Сікан, Е. А. Єрьоменко, С. А. Бабурнич // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бєх І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 284–301.
86. Степанюк А. В. Планування та організація навчально-виховного процесу з хортингу / А. В. Степанюк, Е. А. Єрьоменко, В. В. Вехтєв // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бєх І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 325–338.
87. Трошин І. Л. Військово-спортивна підготовка школярів, які займаються бойовими мистецтвами / І. Л. Трошин, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1997. – С. 138–154.
88. Удовенко В. Р. Організація діяльності дітей у спортивній секції з бойового мистецтва / В. Р. Удовенко, Е. А. Єрьоменко // Інноваційні технології фізичної культури і спорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 10–11 листопада 1994 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпро : ДДІФКіС, 1994. – Ч. 1. – С. 5–8.
89. Федорчук С. Я. Фізичне самовдосконалення учнів засобами бойових мистецтв / С. Я. Федорчук, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1999. – С. 150–159.
90. Хоменко К. М. Виховання фізичної культури студентів засобами спортивних єдиноборств / К. М. Хоменко, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1999. – С. 80–90.
91. Цимбал В. О. Бойове мистецтво українців як продукт історичних умов розвитку суспільства / В. О. Цимбал, Е. А. Єрьоменко // Інноваційні технології фізичної культури і спорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 10–11 листопада

1994 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпро : ДДІФКіС, 1994. – Ч. 1. – С. 13–16.

92. Черненко В. С. Витоки і подальший розвиток бойового мистецтва в Україні / В. С. Черненко, Е. А. Єрмоєнко // Інноваційні технології фізичної культури і спорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 10–11 листопада 1994 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпро : ДДІФКіС, 1994. – Ч. 1. – С. 21–24.

93. Шевчук В. С. Оздоровча дихальна гімнастика хортингу для дітей / В. С. Шевчук, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтєв // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 149–169.

94. Шило О. М. Фізичне і морально-психологічне становлення особистості засобами хортингу / О. М. Шило, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтєв // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць. – К. : Паливода А. В., 2010. – С. 127–140.

95. Шишко А. П. Формування інтересу учнів до занять хортингом / А. П. Шишко, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Карасевич // Педагогіка хортингу. – К. : Паливода А. В., 2011. – С. 144–157.

96. Шукалюк Ю. С. Зміст програми занять з хортингу для підлітків 12–13 років / Ю. С. Шукалюк, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтєв // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць. – К. : Паливода А. В., 2010. – С. 290–309.

97. Шульга А. В. Програма занять з хортингу для юних спортсменів 8–9 років / А. В. Шульга, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Бабурнич // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць. – К. : Паливода А. В., 2010. – С. 254–271.

98. Щербаков В. С. Патріотичне виховання спортсмена-єдиноборця / В. С. Щербаков, Е. А. Єрмоєнко // Світ єдиноборств. – Дп. : Спортивна орбіта, 2000. – С. 36–47.

99. Юрченко С. Д. Форми і види занять фізичною культурою / С. Д. Юрченко, Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практи.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – Ч. 2. – С. 22–25.

Yeromenko E. A.

Horting as a means of forming readiness to defend Ukraine

Abstract. *This scientific article provides information about horting as a means of forming readiness to defend Ukraine, describes methods of forming an open community and patriotic attitude of Ukrainians to sports in horting, characterizes the patriotic qualities of athletes as the spiritual foundation of horting, the purpose of this research is to determine qualities and formation of the basics of health of schoolchildren and students in the process of horting and scientific substantiation of means of positive influence of horting, which contribute to the formation of military and patriotic skills, values of a healthy lifestyle, comprehensive education, improving health according to the method sport of horting. The effectiveness of psychological and pedagogical conditions, organizational forms and methods is checked, the theoretical analysis of the problem of education of physical qualities, military-applied abilities, conditions of application of health-improving, applied, general developmental and special physical exercises of horting for increase of efficiency of body systems is carried out. The material on the concept and approaches to the classification of physical exercises and methods of horting for athletes of school and student age is presented. The effectiveness of the implemented pedagogical system of education of patriotic qualities, physical culture and basics of health of schoolchildren and students by means of horting, values to health and avoidance of bad habits has been experimentally tested. The results of the research on the formation of patriotic qualities of athletes as the spiritual foundation of horting, military-applied abilities, values of healthy life and efficiency of organizational forms of sports discipline in the process of horting in the educational process of general secondary and higher education are presented.*

Key words: *formation of readiness for defense of Ukraine, horting, national-patriotic education of children, sports activity, physical culture of personality, military-patriotic education.*

Наукове видання

ПЕДАГОГІКА ХОРТИНГУ

(українською, російською та англійською мовами)

Збірник наукових праць

Засновано в 2009 р.

*Літературний редактор Ю. Г. Морозов
Англомовний редактор О. О. Бережний
Технічний редактор Ю. С. Стіпон
Дизайн обкладинки Ю. О. Ліщук*

*Відповідальний секретар збірника,
науковий редактор
і комп'ютерна верстка О. М. Гречаний*

Підписано до друку 11.12.2012 р.
Формат 84x108/16
Умов. друк. арк. 30,77

Папір офсетний
Друк офсетний
Гарнітура Times

Зам. № 0172
Наклад 300 пр.

Видавець – Паливода Алла Володимирівна
03061, м. Київ, пр-т Відрадний, 95/Е; тел./факс (044) 351-21-91
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції (серія ДК № 283 від 18.12.2000 р.)

Віддруковано в друкарні ФОП ПАЛИВОДА А. В.
03061, м. Київ, пр-т Відрадний, 95/Е; тел./факс (044) 351-21-90